

BUITEN

8^E JAARGANG N^O. 6.

ZATERDAG 7 FEBRUARI 1914.

Schnabel's.

Foto C. Sreenbergh.

LAANTJE BIJ „DE PLEKENPOL” IN DE NABIJHEID VAN WINTERSWIJK.

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

LAANTJE BIJ „DE PLEKENPOL” IN DE NABIJHEID VAN WINTERSWIJK. ILLUSTRATIE	BLZ. 61
DE STERRENHEMEL IN FEBRUARI, DOOR A. A. N.	„ 62
DE GEHEIMZINNIGE VIOLIST, DOOR WILLIAM LE QUEUX (6)	„ 62
„ONZE” FOTOGRAAF	„ 63
SLOOPEND HERBOREN-NEDERLAND, (IV), DOOR H. E. VAN GELDER, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 64—67
WINTERTOCHT, DOOR A. B. WIGMAN, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 68
HOE GROOT-ATJEH DE ONAFHANKELIJKHEIDSEESTEN VIERDE, DOOR M. C. K.—V. Z., GEÏLLUSTREERD	BLZ. 69—72
GEZICHT OP DURAZZO. ILLUSTRATIE.	BLZ. 72
DE KONINGSPINGUINS UIT ZUID-GEORGIA IN DE ROTTERDAMSCHER DIERGAARDE. ILLUSTRATIE.	„ 72
EEN KWELGEEST, (VERVOLG), DOOR L. F. HOOGSTEDEN.	„ 72

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers **Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam**, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten.” Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's. Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

Uitgave van SCHELTEMA & HOLKEMA'S BOEKHANDEL
K. Groesbeek & Paul Nijhoff - AMSTERDAM -

DE STERRENHEMEL IN FEBRUARI.

HET volgende overzicht geeft den stand der sterrenbeelden in den vóóravond (omstreeks 8 uur);

Zenith: Giraffe, Wagenman;
Noorden: Kleine Beer, Cepheus, Draak;
Noord-Oosten: Grootte Beer, Jachthonden;
Oosten: Hoofdhaar van Berenice, Kreeft, groote en kleine Leeuw, Lynx, Sextant, Waterslang;
Zuidoosten: Tweelingen;
Zuiden: Duif, Eenhoorn, Eridanus, Haas, groote en kleine Hond, Orion, Stier;
Zuidwesten: Walvisch;
Westen: Andromeda, Driehoek, Hagedis, Pegasus, Perseus, Ram, Visschen;
Noordwesten: Cassiopeia, Zwaan.

Zooals uit deze opgaaf blijkt, zijn de wintersterrenbeelden in den vóóravond nog in volle glorie te zien. De Melkweg loopt te 8 uur van het Zuidoosten naar het Noordwesten en bereikt in het Zuidwesten een hoogte van ongeveer 75 graden boven den horizon. Zijn licht trekt echter niet sterk de aandacht.

Algol minima zijn waarneembaar:

den 1 ^{en} Februari te 10 uur	
„ 4 ^{en} „ „ 7 „	
„ 21 ^{en} „ „ middernacht	
„ 24 ^{en} „ „ 9 uur	
en „ 27 ^{en} „ „ 6 „	

De ster *Mira Ceti* is al sinds half Januari in een binocle waarneembaar. Zij zal vermoedelijk, als dit nummer verschijnt, de vijfde grootte bereikt hebben en dus gemakkelijk met het bloote oog gezien kunnen worden. Het is altijd weer verrassend, de constellatie tusschen α van den Walvisch en α van de Visschen door de verschijning dezer merkwaardige ster te zien veranderen. Zoo zag Fabricius, predikant te Osteel bij Emden, haar op den 12^{en} Aug. 1596 tot zijn verbazing — een *stella insolita!* Eerst een groote veertig jaren later werd door den Franekerschen hoogleeraar Holwerda ontdekt, dat de ster vrij regelmatig in elf maanden van licht wisselt, waarbij zij telkens slechts gedurende eenige weken voor het ongewapend oog zichtbaar wordt. Een enkele „nieuwe ster” — zooals die van 1901 in Perseus en die van 1912 in de Tweelingen — daargelaten, zijn *Algo!* en *Mira Ceti* de eenige gevallen, waarin men zonder voorbereiding gemakkelijk en met zekerheid veranderingen in den vasten sterrenhemel kan constateeren, en het is iederen belangstellende aan te raden dit te beproeven; men raadplege daartoe het kaartje in No. 5 van den vorigen jaargang, nadat men zich met behulp van het maandkaartje van de N. R. Ct. aan den Westhemel

georiënteerd heeft. De op dit maandkaartje aangegeven sterren α , γ , δ van den Walvisch en α van de Visschen maken de vergelijking met het kaartje in „Buiten” gemakkelijk.

Wie het *Zodiakallicht* wil zien moet deze maand, als de maan niet meer hindert, dus na den 11^{en}, anderhalf uur na zons- ondergang in het Westen naar een schuin naar links overhellende zwakke lichtpluim zoeken; ook hierbij kan het kaartje in de N. R. Ct. goede diensten bewijzen. Februari is de gunstigste maand voor de waarneming van het zodiakallicht aan den avondhemel, gevolg van den stand der ekliptika op den horizon. Het ochtend-zodiakallicht wordt daarentegen het best in den herfst waargenomen. Ik verwijs voor een en ander naar „Buiten” I N°. 17 en VII N°. 5.

Ook voor den *Gegenschein* is Februari een der gunstigste maanden; men zoekt op zeer heldere maanvrije avonden — dus het beste in de tweede helft der maand — het uiterst zwakke schijnsel even ten Westen van Regulus (α van den Leeuw).

De *tijdsvereffening* is in Februari vrijwel constant; de zon is aldoor een klein kwartier bij de klok achter. Het einde der maand zal een goede gelegenheid bieden om de voor ons altijd moeilijke zichtbare, eenigszins geheimzinnige planeet *Mercurius* te vinden. *Mercurius* bereikt een oostelijke elongatie van 18 graden, en komt dagen lang bijna zeven kwartier vóór de zon op. Weliswaar is deze elongatie niet zoo heel groot: ze kan 28 graden bedragen. Maar daartegenover staat dat de steile stand der ekliptika op den Westelijken horizon, die ons in Februari het zodiakallicht doet aanschouwen, ook de waarneming van *Mercurius* als avondster sterk begunstigt.

Venus en *Jupiter* zijn niet waarneembaar. *Mars* is den heelen nacht te zien, als verreweg de helderste ster des hemels, die zelfs *Sirius* gemakkelijk overstraalt. *Mars* bereikt den 12^{en} Februari den meest Westelijken stand in de Tweelingen en gaat vervolgens zijn Oostwaartschen loop tusschen de sterren door hervatten. De oppositie is voorbij en de waarnemingsomstandigheden worden langzamerhand minder gunstig. Zooals ik vroeger al eens mededeelde (Buiten I N°. 10), zijn de verschillende opposities van *Mars* van zeer verschillend belang voor ons aardbewoners.

De Marsschijf meet nu 15", maar kan bij zeer gunstige opposities (1907, 1909, 1924) 24" of 25" worden; een gevolg van de tamelijk groote excentriciteit der Marsbaan, die maakt dat de planeet nu eens — in het perihelium — een minimumafstand van 93 millioen K.M. tot de aarde bereikt, een ander maal — in het aphelium harer baan — van 57 millioen K.M. In 1924 zal de planeet bij oppositie nog twee tot driemaal zoo helder zijn als in de afgelopen weken. Daar het perihelium der Marsbaan in het sterrenbeeld Waterman gevonden wordt, staat *Mars* bij zijn gunstigste oppositie voor Europa niet hoog aan den hemel. Wie dus onder de voordeeligste condities studie van de Marsoppervlakte wil maken moet zich in 1924 naar een tropische waarnemingsplaats begeven.

Ook *Saturnus* is nog nagenoeg den heelen nacht zichtbaar. Deze planeet keert ons tegenwoordig de oppervlakte harer ringen onder de grootst mogelijke opening toe. Vandaar haar buitengewone helderheid, die zelfs die van *Capella* overtreft. Den 11^{en} Februari komt *Saturnus* tot stilstand in het sterrenbeeld Stier; daarna begint de langzame Oostwaartsche beweging.

De *Volle Maan* bedekt in den vroegen morgen van 11 Februari de ster der eerste grootte Regulus (α van den Leeuw), en wel van omstreeks kwart over 6 tot even over 7. Door den lagen stand der Maan — zij gaat tegen acht uur onder — en de schemering — de zon komt te half acht op — zijn echter de omstandigheden voor de waarneming niet bijster gunstig. De bedekking heeft plaats als de maan eigenlijk al vol geweest is, zoodat de ster aan den lichten rand verdwijnt, en aan den donkeren rand te voorschijn komt.

Den 25^{en} Februari bedekt de Nieuwe Maan de zon, echter zoo, dat er rondom een ring overblijft. Deze ringvormige zonsverduistering is alleen in de omgeving der Zuidpool, in het Zuidelijke deel van den Stillen Oceaan, en in de Zuidelijke IJszee zichtbaar en dus voor ons van gering belang. A. A. N.

DE GEHEIMZINNIGE VIOLIST

door WILLIAM LE QUEUX.

(6) (Geautoriseerde vertaling.)

MAYNARD Drew barstte op eens in zulk een luid gelach uit, dat zelfs menschen die een heel eind van ons af zaten, zich omkeerden om naar hem te kijken. Ik vermoed, dat de Pommery hem ook een beetje beïnvloed had.

„Je bent waarschijnlijk een grappenmaker, Cyril”, riep hij uit. „Ik wist heelemaal niet, dat je een grappenmaker was. Hij was uitstekend. Ik zal 'm onthouden, en hem den een of anderen dag me, die ik vanavond gevraagd had om met ons te komen souperen, verschenen was, wed ik dat hij tegen je gezegd had dat je „de knapste kop die d'r bestaat” hadt. Hij is zelf zoo'n allemachtig grappige vent, en een heel goeie vent ook. Je zoudt hem beavond, Cyril, dan zal ik je aan hem voorstellen — ik bedoel hem aan jou”, verbeterde hij haastig.

Even later waarschuwde ons het gewone signaal dat wij weldra zouden moeten vertrekken. Drew zat nu zóó op zijn praatstoel, dat hij voorstelde een aparte kamer te nemen, waar wij ongestoord zouden kunnen verder praten — tot 's morgens vroeg, als we verkozen. Ik slaagde er echter in, hem van dat idee af te brengen.

„Nou, goeien nacht dan, Cyril”, riep hij uit, mij zeker een halve minuut lang de hand schuddend, terwijl wij in Pall Mall stonden. Indien een politie-agent mij er niet op opmerkzaam had gemaakt, dat mijn taxi het verkeer stremde, dan zou hij misschien nog tien minuten doorgestaan zijn met mijn arm als pompzwengel te gebruiken.

„Het is me een waar genoegen geweest samen met je te souperen”, eindigde hij, „een ware eer”.

De volgende dag was een Zaterdag.

Toen ik 's morgens wakker werd, was het eerste, waar ik aan dacht, weer Gasperini. Ja, ik zou dien zelfden middag nogmaals naar hem toe gaan. Mijn nieuwsgierigheid móést bevredigd worden. Wat er ook gebeurde, ik móést hem zien, en dat wel dadelijk. Inderdaad scheen ik, nog afgezien van mijn gewone nieuwsgierigheid, door den man te worden aangetrokken, alsof hij op de een of andere wijze mij gehypnotiseerd had.

Het zal zoowat halfvier op den middag geweest zijn, toen ik aan het huis met de eigenaardige ramen in Grove End Road kwam. Evenals bij mijn eerste bezoek, vlogen de beide deuren, zoodra ik gebeld had, direct open. Een oogenblik vroeg ik mij verwonderd af hoe de beide Egyptenaren het klaarspeelden de deuren open te werpen terwijl mijn vinger feitelijk nog op het schelleknopje rustte. Brachten zij hun dagen en nachten door met onbeweeglijk ieder aan een kant van de deur te staan? Als ze ook maar een paar meter van de deur hadden gezeten, konden zij haar moeilijk zóó vlug geopend hebben.

Ditmaal informeerde ik of Signor Gasperini, en niet Signor Volpi thuis was.

Weder dezelfde pantomime. De donkere mannen met hun roode fez en muilen en de lange zijden kaftans stonden als knipmessen te buigen aan weerszijden van de deur. Evenals te voren antwoordde geen van beiden op mijn vraag. Wederom beduiden mij de zwijgende, sfinx-gelijke inboorlingen zonder een woord te zeggen, hen te volgen. Dit alles verwonderde mij niet weinig, daar zij ditmaal niet hadden kunnen weten, dat ik van plan was een bezoek te komen brengen of dat Gasperini mij wenschte te spreken.

Dezelfde zware, bedwelmende geur van brandende pastilles drong tot mij door, terwijl ik, een paar pas achter de Nubiërs, door de gang ging, want ik voelde dat het Nubiërs moesten zijn, daar hun gelaat zoo donker was. Ook nu weder brandde er een lamp voor het bronzen beeld van Isis, toen wij er voorbijkwamen. Toen ging het weder links om, en wij stonden wederom voor het hooge portaal, dat zorgvuldig afgesloten was met een gordijn. Vervolgens klonken weder de drie slagen op de kleine gong, en nog bijna vóór zij ophielden te trillen, werden de gordijnen weder door onzichtbare handen terzijde getrokken om mij binnen te laten.

Hoewel het dag was, drong er geen licht door in het vertrek, dat, evenals te voren, schemerachtig verlicht was door elektrische lampen, met kappen overdekt, zoodat er enkel een rose, zacht, bijna geheimzinnig schijnsel zichtbaar was. In de kamer hing dezelfde lucht van oostersche wierook, die bijna bedwelmend was. In plaats van mij, zooals de vorige keer, te laten wachten, werden de gordijnen na verloop van misschien een minuut weder absoluut geruischloos opengeschoven, en Gasperini stond in de opening mij aan te staren met dien eigenaardigen, unheimischen, half-menschelijken blik in de oogen.

„Ah, Signore!” riep ik uit, onbewust het geluid van mijn stem temperend, om haar aan te passen aan den gedempten toon, waarvan de atmosfeer in dat huis doortrokken was. „Ik ben zoo vrij geweest, u nog eens te komen opzoeken. De vorige keer, 's avonds, ziet u — ja, 't is vreemd, maar ik herinner me heelemaal niet meer dat ik heengegaan ben, en hoe ik ben thuisgekomen. Ik vermoed dat ik een aanval van beroerte of geheugenloosheid of iets dergelijks gehad heb. Ik dacht dat u me misschien zoudt kunnen inlichten omtrent wat er werkelijk gebeurd is”.

Dezelfde bijzonder innemende glimlach, die mij zoo voor hem had ingenomen in den trein van Brighton, verspreidde zich langzaam over zijn gelaat.

„Waarde vriend,” antwoordde hij met zijn zware, sonore stem, „het doet me werkelijk genoegen, u nogmaals nier te zien. Kom binnen. Dit is werkelijk een ware verrassing voor mij”.

Ik bevond mij weder met hem in het vertrek van de goudvisschen. Alles was nog precies hetzelfde, en toch trof het mij dat het effect van het geheel nóg bizarrer was dan bij mijn eerste bezoek.

Hoewel de lichten allen gedempt waren, schenen er nu een grooter aantal te zijn. Ik wierp een blik naar boven, naar den reusachtigen spiegel die het plafond vormde, en waarin de weerschijs van honderd elektrische lichten zichtbaar was, en van duizend flitsende stralen van elke denkbare tint.

Nog nooit had ik zoiets spookachtigs, noch, wat vreemd is, iets zoo eigenaardig kalmeerends gezien. Nu begon ik te begrijpen, waarom men in ziekenverplegingen voor patienten, die een rustkuur moeten ondergaan, zoo vaak kommen met goudvisschen er op na houdt, waar de patienten uur op uur naar zitten te kijken.

Inderdaad voelde ik, dat als ik lang bleef kijken naar de weerkaatsingen die verschenen, vaag lichtten en weder verdwenen op

dat spiegel-plafond, en naar de in sierlijke kringen rondzwemmende gevinde wezens, wier schubben het eene oogenblik schitterden, het volgende weder in het niet verdwenen, dan weder verschenen met geheel andere tinten, en aldus een onophoudelijk bewegende kaleidoscoop vormden, anders dan ik er ooit een gezien had, ik weldra zóózeer zou gekalmeerd zijn, dat ik in een diepen slaap zou vallen.

Ik zat naast Gasperini op een lagen divan. Hij was evenals de vorige keer gekleed in een oostersch gewaad, met rijke tinten van donkerrood, donker-blauw en goud. Wij zaten zoo dicht bij elkaar, dat onze armen elkaar bijna aanraakten.

„Vertel mij eens” zeide hij plotseling, na een stilzwijgen van verscheidene minuten, „vertel mij eens de ware reden van uw komst”.

Zijn diepliggende oogen waren op mij gevestigd. Een oogenblik lang deden ze mij denken aan die van een adder, dien ik eens door een vergrootglas had bekeken, doch bijna op hetzelfde oogenblik, dat deze gedachte in mij opkwam, kwam de wondere, innemende, onweerstaanbare glimlach, die mij zoozeer tot hem had aangetrokken, weder om zijn mond, en verjoeg onmiddellijk de plotselinge, onaangename gedachte.

„De atmosfeer van deze kamer”, zeide ik, zijn vraag negerend, „heeft een hoogst eigenaardigen invloed op mij, Signor Gasperini. Ik kan u niet zeggen hoe het aanvoelt, omdat het niet te beschrijven is. Het is een sensatie die men moet ondervinden, om haar te kunnen begrijpen”.

„De ware reden, waarom u hier komt”, zeide hij langzaam, met zijn zware, sonore stem, zonder zijn blik van mijn gelaat af te wenden, „is niet om te weten te komen, wat er verleden Donderdagavond met u gebeurd is. Dat bezigt u maar als voorwendsel voor uw komst. U komt hier om te probeeren of u ook meer te weten kunt komen omtrent het portret, dat u van mijn schrijftafel nam. Is het niet zoo? Lieg niet tegen mij, meneer Fane, want tegen mij kan niemand liegen”.

Hoewel hij over het portret van Rosemary sprak, was er toch geen spoor van kwaadheid in zijn stem te bekennen.

„Al is dit misschien een van de redenen van mijn komst, het is niet de eenige”, antwoordde ik. „Ik wil open met u zijn, Signore. Ik stel belang in u als mensch, als een unieke persoonlijkheid, als een studie in wat ik „ingewikkeldheid van karakter” noem, maar ik stel geen belang in u als violist, en evenmin als genie, wat de menschen zeggen dat ge zijt. Ik voelde behoefte u nogmaals te zien, u nauwkeuriger te bestudeeren, maar gemeenzaam te worden met u en met uw vreemde omgeving. Geloof u me als ik dit zeg of niet?”

Zoolang ik sprak waren zijn oogen op mij gevestigd geweest, en wederom drong die vergelijking met een adder zich aan mij op. Hij had niet eenmaal met de oogen geknipt zelfs. Het was onnatuurlijk-spookachtig.

„Ja”, zeide hij, zooals het scheen tot mij sprekend enkel met zijn lippen, „ik geloof u”.

Langzamerhand veranderde de uitdrukking in de schitterende oogen. In de plaats van de harde, wraakgierige, bijna wreede uitdrukking kwam er langzamerhand een listige, innemende, bijna kruiperige blik in zijn oogen.

Plotseling vestigde mijn aandacht zich op een zonderling gevormde kristallen vaas, welke ik mij niet herinnerde den vorigen maal bij Gasperini gezien te hebben. En toch, indien zij daar geweest was, zou ik, daar was ik zeker van, haar hebben moeten opmerken, daar ze in geen enkel opzicht geleek op de andere kommen.

Zij stond op een gebeeldhouwd voetstuk van ivoor, 'n voet of drie hoog, en de vaas zelf moet minstens twee voet hoog geweest zijn, terwijl haar omvang op het dikste punt, bijna onderaan, zes of zeven voet was. Ze was blijkbaar peervormig en had een zeer nauwe opening, van tien, of misschien slechts acht duim.

(Wordt vervolgd.)

„ONZE” FOTOGRAAF.

IN „het Leven” van 27 Januari l.l. was een afbeelding opgenomen van het bezoek der groothertogin van Luxemburg aan onze Koningin met het volgende onderschrift:

H. M. de Koningin met haar Luxemburgsche gast rijden bij het Vredespaleis voor, welk gebouw tot in alle zalen werd rondgegaan. *Allervriendelijkst waren beide vorstinnen bereid 'n oogenblik voor onze foto graaf te poseeren.*

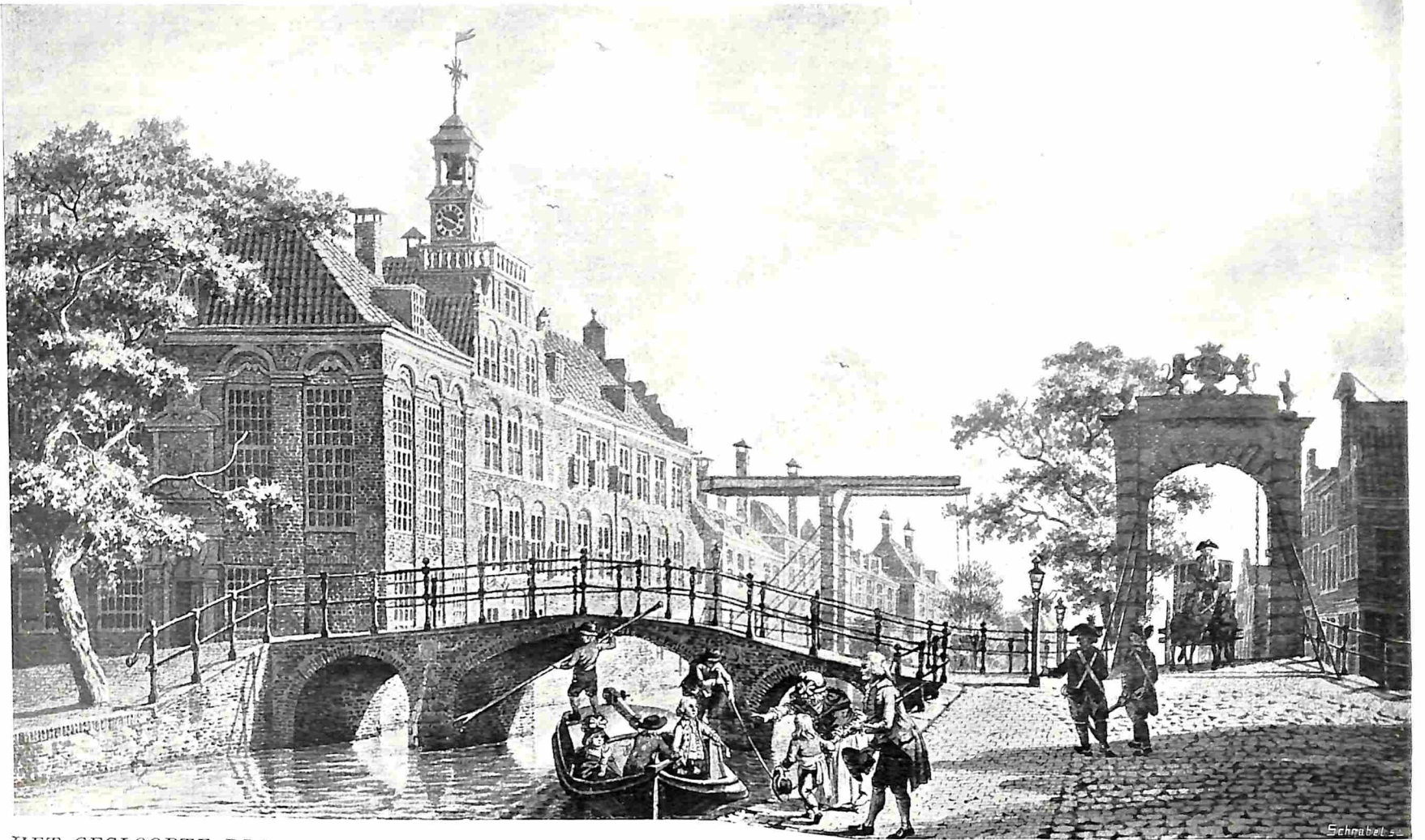
Niet alleen laat „het Leven”, als trouwens meer geïllustreerde bladen, na, den naam van den foto graaf onder de foto te plaatsen, doch bovendien wekt het blad door zijn onderschrift den indruk, alsof het er een eigen foto graaf op af heeft gestuurd en alsof de Vorstinnen zoo vriendelijk waren voor den foto graaf van „het Leven” te poseeren, er dus geen bezwaar in ziende speciaal in „het Leven” afgebeeld te worden.

De waarheid is, dat bedoelde foto is gemaakt door een foto graaf van het *Haagsch Illustratie- en persbureau* en door dit bureau is gezonden aan alle geïllustreerde bladen, die foto's van dien aard opnemen.

Wij bevelen „het Leven” en andere geïllustreerde bladen aan, om ons voorbeeld te volgen, door onder iedere foto de herkomst te vermelden.

Dit is overeenkomstig recht en billijkheid.

HET GESLOOPTE DIACONIEHUIS AAN HET THANS GEDEMPTE SPUI TE 'S GRAVENHAGE EN DE VERDWENEN OPHAAALBRUGGEN.

SLOOPEND HERBOREN-NEDERLAND.

IV.

EEN EEUW SLOOPERSWERK IN DEN HAAG.

HET is een gelukkige gedachte der redactie van „Buiten”, om, nu wij ons ten opzichte van tal van zaken bezinnen op hetgeen de honderd jaren van onafhankelijkheid ons hebben gebracht, zorg te dragen dat niet vergeten zou worden, wat in die honderd jaren is verloren gegaan aan monumenten van geschiedenis en kunst. Want dat is maar niet zoo'n losse inval, uit liefhebberij om roet in het eten te gooien of door een zuur gezicht de deelnemers aan het feest te ontstemmen of te ergeren. Verre van dat. De gedachte is voortgekomen uit het besef, dat inderdaad erger dan ooit juist gedurende deze honderd jaren huisgehouden is onder onze monumenten, sterker dan ooit is uitgekomen: gebrek aan historisch begrip, aan gevoel, aan piëteit.

Ergers dan ooit, zeg ik, niet zonder bedoeling. Immers, ook vorige eeuwen staan schuldig aan vernieling van hetgeen hun door vroegere was overgeleverd. Men denke slechts aan de nooit te herstellen schade, door de beeldstormers aan onze oude kerken en kerksieraden toegebracht, men denke aan de talrijke voorbeelden van verbouw of afbraak in de 17e eeuw van hetgeen de middeleeuwen hadden nagelaten, en ook van hetgeen de renaissance had gewrocht in de dagen der heerschappij van de naar Lodewijk XIV en XV genoemde stijlen. Maar, — ja daar is een groote „maar”, welke eigenlijk aangeeft wat de hoofdzaak is: elk dier

vernielende perioden had zelf iets nieuws, iets goeds en iets moois te geven: wat zij plaatsten in stede van het verloren monument, was een gewrocht van eigen, nieuwe kunst. En wat gaf de negentiende eeuw? Waar, om met Potgieter te spreken:

Waar rees, hoe vaak de moker klonk,
Iets schooners op dan wat er blonk?

Ware het anders, waarom zouden wij zoo luide klagen? Zeker, ook dan nog zou gevoel voor de ons toevertrouwde schoonheid en eerbied voor de eraan verbonden historie, ons het vernietigde doen betreuren, maar wij zouden, onder voornemen zelf piëteitvoller te handelen, daarnaast voor nieuwe schoonheid dankbaar kunnen en moeten zijn. Maar juist met de hevigste sloopingswoede ging de grootste armoede aan kunst in de eigen scheppingen gepaard, terwijl daarentegen sedert de laatste jaren van het honderdtal, waarin van een wederopleving onzer bouwkunst gesproken kan worden, ook het verzet tegen de sloopingswoede steeds krachtiger en steeds algemeener wordt, zij het ook nog niet altijd met succes.

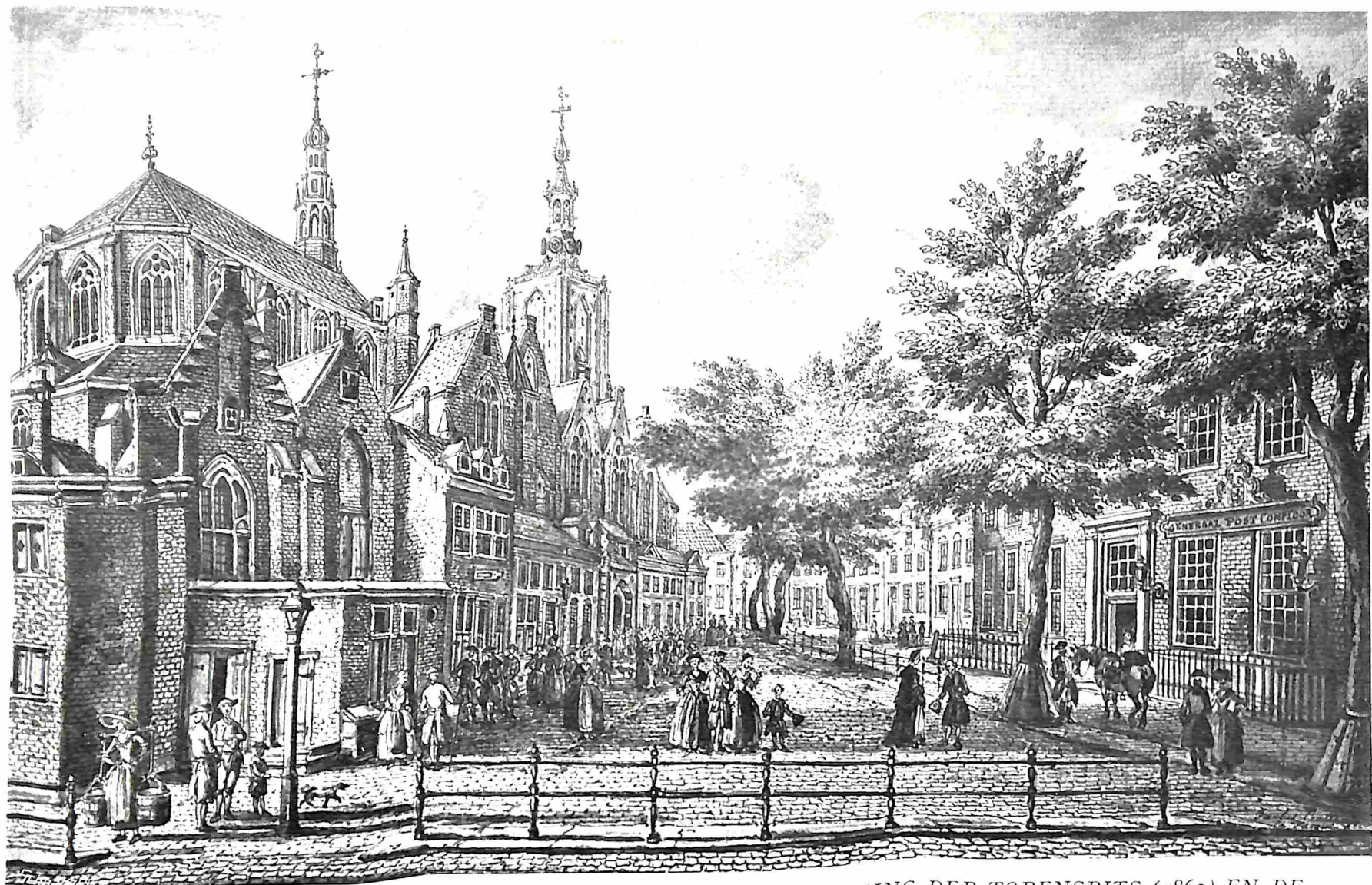
* * *
Dat 's-Gravenhage een uitzondering zou gemaakt hebben op dien algemeenen regel zal wel niemand willen gelooven. Integendeel, ik zou eerder willen beweren, dat, als het zich van andere steden onderscheidt, dit zoo is, omdat het het nóg erger gemaakt heeft. Welke stad heeft er zestigduizend gulden voor over gehad om de geestige renaissance-torens van haar hoofdkerk te vervangen door een — voor het tijdperk symbolische! — gegoten ijzeren slaapmuts, zooals de Haagsche Sint Jacobstoren draagt? Ja, erge en ergerlijke dingen zijn er in den Haag gebeurd. Ik denk nu niet nog, al moet ik die volledigheidshalve ook in herinnering brengen, aan de algemeene ontluistering onzer winkelstraten. Hoe daar aardige, goed-geconstrueerde gevels uit alle perioden der laat-zestiende, der zeventiende en der achttiende eeuw vallen moesten om voor onoogelijke winkelkasten plaats te maken, of om ten opzichte van hun onderpui zóó te worden verhalanseld, dat de gespaarde geveltoppen, vreemd doende buiten alle verhouding en verband, eigenlijk nog duidelijker het gepleegd vandalisme doen uitkomen.

Wel wil ik vermelden, hoe langzamerhand al onze aardige molens vielen, de laatste slechts ruim een jaar geleden, en even stilstaan bij wat er met de schilderachtige Haagsche grachten gebeurde, welke een voor een werden dichtgegooid en veranderd in die ietwat ongemotiveerd aandoende breede straten zonder aansluiting aan het werkelijke verkeer. Zoo de mooie Brouwersgracht, nu een steenwoestijn geworden, zonder dat het „Verkeer” — de nieuwe afgod op wiens altaar de sloopers hun puinoffers brengen, — er mede is gebaat; zoo de Hout- en Turfmarkt, bij welker demping een prachtig Hollandsch stadsbeeld is teloor gegaan, (zie de afbeelding op bladz. 66) voor welk verlies een vriendelijk plansontje

DE SCHOOLSTRAAT MET DE OUDE VISCHBANKEN.

RIVIERVISCHMARKT MET GROOTE KERK, VOOR DE VERVANGING DER TORENSPITS (1863) EN DE VERGOTHISEERING DER AANBOUWEN (1860).

ons slechts matigjes schadeloos stelt: zoo die andere steenwoestijn-en-zonder-nut: de Veerkade, de Pavilloensgracht, de Nieuwe haven. Slechts voor de Prinsegracht, waar de statige boomenrijen het aspect van het geheel nog domineeren. en dus redden, beteekent de demping niet ten eenenmale verlies. Maar overigens? Wat is er van het typische zuidelijk-den-Haag, van die nieuwe wijken welke na den eersten opbloei in het begin der 17de eeuw ontstonden, karakteristieks overgebleven?

Maar ook waar het „Verkeer” niet kon worden aangeroepen, bedierf onverstand en wansmaak veel aantrekkelijk schoon. De Groote Kerk had erg te lijden. Van binnen werden de oorspronkelijke kolommen bijvoorbeeld zoo behakt en daarna bepleisterd, dat van de oude profielen niets meer overbleef. Nieuwe profielen verkreeg men, door de pleister te smeren over van riet gevlochten banden. Nu men op dit oogenblik de inwendige restauratie naar gezonder begrippen ten uitvoer legt, vindt men de zonderlingste dingen van dien aard. Ook van buiten toog men aan den gang. Hoe men — ten einde de geheele kerk in wat men toen noemde „Gothischen” stijl bij te werken, — de gietijzeren spits op den toren heeft geheschen, heb ik reeds vermeld; ook verhanselde men de kleine huisjes, in den loop der tijden tegen de kerk aangebouwd. Gelukkig zijn zij sedert kort geheel verdwenen. Moge ook de spits hen volgen!

Het Stadhuis, merkwaardig en aantrekkelijk door een der aller-eerste en ook allerfraaiste en meest elegante renaissance-gevels (1563—1565) werd al evenmin ontzien. Een handige stadsverver kleurde de roode baksteen wit en de grijze zandsteen werd door hem rood gemaakt. Gelukkig heeft een restauratie deze proeven van 's mans kunst weder doen verdwijnen. Maar andere schennis kon niet meer hersteld worden. Niet slechts dat een rijtje aardige huizen aan de Groenmarkt vallen moest terwille van de Stadhuis-uitbreiding in een kleurloze imitatie van den deftigen achttiende-eeuwschen gevel aan de kant der Riviervischmarkt, en twee andere vervangen werden door het leelijke winkelgebouw van Schröder — nu ook al in het stadhuiscomplex opgenomen, — ook de kleine, de Groenmarkt oudtijds toch min of meer typeerende kapel van het Sint Nicolaasgasthuis, reeds in de zeventiende eeuw tot vleeschhal gedegradeerd, moest verdwijnen; men kreeg er een politiebureau zonder eenige architectonische geur of heerlijkheid voor in de plaats.

Aan de overzijde van de Groenmarkt zag men vrijwel hetzelfde: een karakteristiek geheel moest verdwijnen voor een stijlloos allegaartje. Terwille van winkel en café's, — zegt men, met de bedoeling te betoogen, dat dat onvermijdelijk en dus niet zoo erg is. Maar dat kunnen wij niet toegeven; niet omdat wij geen winkels zouden dulden, maar omdat wij meenen dat slechts op twee voorwaarden in de behoefte aan winkels mag worden voortzien: óf door karakteristieken, kunstrijken nieuwbouw, zoodat het nieuwe bouwwerk vergoeding biedt voor het verlorene, óf door een harmonische en architectonisch-logische gevelwijzi-

ging in verband met het nieuwe doel. De gewone manier is om het bovendee van den gevel te onderschragen door een ijzeren dwarsbalk, en daaronder dan, zonder eenige harmonie met den bovengevel, met glas, ijzer en koper precies te doen wat men wil. Dezen zomer heeft men te Düsseldorf een tentoonstelling georganiseerd van ontwerpen voor harmonische verbouwing van oude gevels tot winkelpuien. Men voelde daar blijkbaar even sterk als wij dat hier doen, de behoefte aan eene reactie tegen het schandalig stijlloos geknoei der spiegelruitwelustelingen!

Maar is er veel tegen te doen zoolang de overheid vóór gaat, zooals de Haagsche, toen zij het groote, deftige, door niemand mnder dan Daniël Marot gebouwde huis, Noordeinde 140, op de afschuwelijkste manier in winkelhuizen transformeerde?

De Gemeente ging vóór. Maar op hare beurt volgde zij weder het Rijk. De gemeente-bouwmeester, die de ijzeren spits op de Sint Jacobs-toren zette, volgde slechts den rijks-bouwmeester, die de beroemde, schitterende eiken bekapping van de Groote Zaal vervangde door eene vangegoten ijzer! Aan dienzelfden

DE KAPEL VAN HET SINT NICOLAASGASTHUIS EN DE VOOR HET VERVANGEN DER SPITS OMMANTELENDE SINT JACOBSTOREN (1862).

DE GEVELS VAN HET BINNENHOF AAN DEN VIJVER, VÓÓR DE AFBRAAK VAN DE KAPEL EN VAN DE LINKS DAARVAN LIGGENDE GEBOUWEN.

rijksbouwmeester danken wij het gebouw van den Hoogen Raad, die gruwelijke ontsiering van het Plein. Trouwens, hoe mooi dit hartvan-de-stad ook wezen moge, met architectonisch schoon is het niet overrijk gezegd. Het oude regentpaleis van Amsterdam, en het, niet onverdienstelijk, vergrootte van Rotterdam reddend wat er over is van de oude distinctie; het nieuwe ministerie van Justitie, ofschoon te zwaar en te overladen, heeft in elk geval karakter, — maar overigens? Men zie eens naar den gruwelijken gevel van „de Witte”, — weldra misschien over de héele breedte van het Plein uitgerekt, als één reusachtige manifestatie van wansmaak en artistieke onmacht. Men zie naar het Ministerie van Koloniën, welke monstersteenklomp bovendien nog het uitzicht beneemt, en op de achterzijde van de Grafelijke Zalen en op het Mauritshuis, dat anders nog zou kunnen medewerken om het karakter van het Plein deftigheid en goeden smaak bij te zetten. Hoevéél anders was dat vóór honderd jaren! Toen werd de heele breedte van het Plein ingenomen door het door Pieter Post, — van Campens besten leerling, — gebouwde huis van Constantijn Huygens. (Zie de middelste afbeelding op de volgende bladzijde). Links, waar nu Justitie staat, was het groote huis, rustig van verdeeling, evenwichtig als het product van fijnzinnig overleg tusschen den bouwmeester en den dichter, daarnaast, tot aan het Plein en voor het Mauritshuis toe, strekte zich de tuin uit, afgesloten door een muur, waaraan baksteen en zandsteen door hun afwisseling tekening en karakter gaven, eindigend aan een laag stalgebouw. Terwijl de tuin reeds in de eerste helft der eeuw vernield werd, volgde het huis in 1876. Noch de eerbied voor Post, noch die voor Huygens vermocht die afbraak te verhinderen. Ook hier moest het Verkeer, — de verbredening van de Pooten, — de zonde op zijn breeden rug dragen!

Een ander slachtoffer van het Verkeer was het Diaconiehuis, welks goedgeproportioneerde renaissance-gevel eertijds het Spui opfleurde (zie de afb. op bladz. 64), maar dat als sta-in-den-weg vallen moest, — en toen men later het Spui-zelf gedempt had, bood de plaats, waar het eertijds stond, langen tijd een onnodige, ja nauwelijks gebruikte ruimte!

Aan den anderen kant van het Spui viel de zuidelijke poort van het Binnenhof, en op het Binnenhof-zelf, dáár, in het meest historische, meest nationale midden van den Haag, daar werd door de sloopers hoogtij gevierd, en — nog erger! — daar zijn zij op dit oogenblik zelfs nog bezig. Het is vooral de Vijvergevel, die

het daar ontgelden moest. 1) Misplaatste zuinigheid kwam daarbij gebrek aan piëteit en historischen zin het werk gemakkelijk maken. In dit verband namelijk, dat de zucht om, niettegenstaande de uitbreiding van personeel, toch de departementen van Algemeen bestuur in dezelfde gebouwen te houden, het schenden dier gebouwen zelf noodzakelijk maakte. De groote schuldige is daarbij Waterstaat, dat, toen het ingesteld werd, zich op het Binnenhof nestelde tusschen Binnenlandsche Zaken en de Eerste Kamer in.

Het noodzakelijk gevolg was natuurlijk, dat deze beide burenen zich beperken moesten tot het terrein, dat zij hadden, en dat Waterstaat zelf benepen blijven zou. Het eerste, wat men deed, was dan ook, de oude kapel der Hollandsche graven, later als Waalsche kerk en sedert het Koninkrijk Holland als Roomsche kerk in gebruik, — geheel uit te breken en tot bureaux te verbouwen. De vloer, waaronder vorsten en staatslieden begraven lagen, werd omgewoeld en de beneden-verdieping werd tot archiefbewaarplaats ingericht. Dat was in 1879, en men kan in Mr. D. Veegens' Historische studien een uitvoerig verslag lezen van dat bedrijf, in alle opzichten gruwelijk, zij het ook, dat men ten slotte de gevonden lijken, opnieuw en behoorlijk gekist, weder ter plaatse begroef. Men dacht voorgoed, maar het onafhankelijkheids-jaar-zelf heeft ons het laatste bedrijf der tragedie gebracht, nu bij nieuwe ruimte-behoefte van Waterstaat de vloer weder werd opgegraven, wat er aan oude grafstenen was er werd uitgesleept, waarna men ten slotte klerkenkamers inrichtte nauwelijks eenige voeten ambtenaren ter rust zijn gelegd! Het aspect aan den Vijver, waar de kerkvensters juist zoo héél karakteristiek aan het oude midden-eeuwsche hof-complex de herinnering levendig hielden, was in 1879 tevens voorgoed geschonden, en men heeft dat niet beter landsche-renaissance ging optrekken, dat echte Waterstaats-bouwen herkenbaar zijn. (Ach, die postkantoren!).

Ik kan over het inwendig toegepast vandalisme niet spreken, over de rijk met schilderingen versierde kolommen en zolderingen, in het vertrek onder 't vergaderlokaal der Eerste Kamer, die nu aan het oog onttrokken zijn door dicht op elkaar staande archiefrekken; over de kunstig bewerkte stuc-plafonds in het oude stadhouderlijk kwartier, doorboord, — midden door gracieuse figuurgroepen heen! — terwille van de verlichting, over de gruwelijke ijzeren tribune's, die de schoonheid van het vergaderlokaal der Eerste Kamer — eertijds dat der Staten van Holland — absoluut bederven. Dat — er is nog zooveel méér! — zou te ver voeren. Want wij moeten toch nog even stilstaan bij den laatsten slooperstriem: het afbreken van Binnenlandsche Zaken. In een kleine brochure heb ik indertijd daartegen geprotesteerd. Ik schreef er boven: „Een nationaal monument in ge-vaar” 2), omdat ik den nadruk wilde leggen op de historische, voor onze nationale ontwikkeling zoo typische beteekenis van juist het in Binnenlandsche Zaken nog overgebleven bouwencomplex. Toevallig betrof het hier immers een reeks kleinere bouwwerken, stammende uit verschillende tijdperken, elk als het ware de herinnering dragende aan een nieuwe periode, van de veertiende eeuw af tot de achttiende toe. In plaats van deze kunstzinnig te restaureeren in hun origineelen glans, teneinde althans voor dit deel van den Vijvergevel alle historische aantrekkelijkheid, juist in zijn afwisseling, zorg-

DE HOUT- EN TURFMARKT VÓÓR DE DEMPING.

zaam te bewaren, moest ook dit alles neergeworpen worden ten einde het te herscheppen in een karakterlooze voortzetting van hetgeen reeds, meer rechts ervan, te genieten valt. Twee geveltjes slechts en het torentje worden behouden, zonder dat echter waarborg gekregen is, dat zij in hun oorspronkelijk karakter zullen worden hersteld. Volgens de bekend geworden teekeningen althans zal dat niet gebeuren, en zal evenmin van de met een typische aanpassing scheef geconstrueerde binnenpoort ter andere zijde het karakter bewaard worden, daar de scheeve voorlijn, die haar constructie beheerschte, door een rechte zal worden vervangen. Zoo beteekent ook deze afbraak zeer positief verlies en bekroont zij als het ware de eeuw der sloopers op eene haar volkomen waardige wijze!

Een andere ramp bedreigde tegelijkertijd de reeds zoo gedecimeerde Haagsche monumentenschat. Schouwburchplannen zouden afbraak van den hoogst belangwekkenden Lodewijk XVI gevel van het oude paleis der Nassau-Weilburgs hebben medegebracht. Maar dat gevaar althans is afgewend. Insteede van afgebroken, zal de gevel in haar origineele schoonheid hersteld worden. Een der grootste bewonderaars van 's-Gravenhage's stadschoon, een der warme verdedigers onder andere van den schouwburchgevel heeft de leiding gekregen van het gemeentelijk bouwdepartement. Mogelijk leidt daarom de restauratie van den schouwburchgevel een nieuwe aera in. Gelijktijdig immers wordt de Grootte Kerk gerestaureerd, en gebeurt dat ook met de Kloosterkerk, terwijl een sterke beweging, om deze af te breken, met succes werd gestuit.

Zoo kan ik toch nog eindigen met het wijzen op enkele teekenen, die op betere tijden doen hopen. Zou in honderd jaren de sloopziekte hebben uitgewoed? In elk geval echter is er nog geen reden voor de verdedigers van het ons overgeleverd schoon, om de wapenen te strekken. Zeker niet, wanneer zij bij de verdediging van het oude óók strijden willen tegen wansmaak, kunst- en karakter-loosheid in het nieuwe. Grootte, omvangrijke bouwwerken zullen binnenkort in deze stad moeten verrijzen: ik noem slechts het stadhuis en het nieuwe paleis voor de Tweede Kamer. Zij kunnen een bron van verheuging zijn voor ieder, die het eigen stadsschoon liefheeft. Zij kunnen ook een ergernis worden, die beide grootte bouwwerken midden in het hart van de oude stad. Is, zou ik willen vragen, in beide gevallen niet het uitschrijven van een prijsvraag geboden? Men heeft in Rotterdam gezien, welke schitterende projecten daarvan het gevolg kunnen zijn, (al kiest men andere!). Trouwens waar is mooier opgave te vinden dan de bouw van een Parlement? Mag men dat overlaten aan den gewonen Waterstaatbouw, die immers ambtelijk en dus dáárop niet berekend is? Of moet het soms een reusachtige brugwachterswoning of een groot postkantoor worden?

„Slopend herboren”. Inderdaad wel slopend! Maar hoe gaarne zouden wij juist op het „herboren” een bijzonderen nadruk leggen! Hoe gaarne zouden wij van dit eerste eeuwfeest een wedergeboortezien dateeren. De kans is er, althans het zou dwaasheid zijn te denken, dat zij er niet was. Maar zij zal slechts worden benut, en een wedergeboorte zal slechts mogelijk wezen, wanneer al wie onverdroten waakt voor behoud van het oude, tevens krachtig strijdt voor nieuwe, voor eigen schoonheid. Het schild beschermend over wat achter ons ligt, maar de blik en de wapenen vóóruit: tegen sloopers — en tegen bouwers!

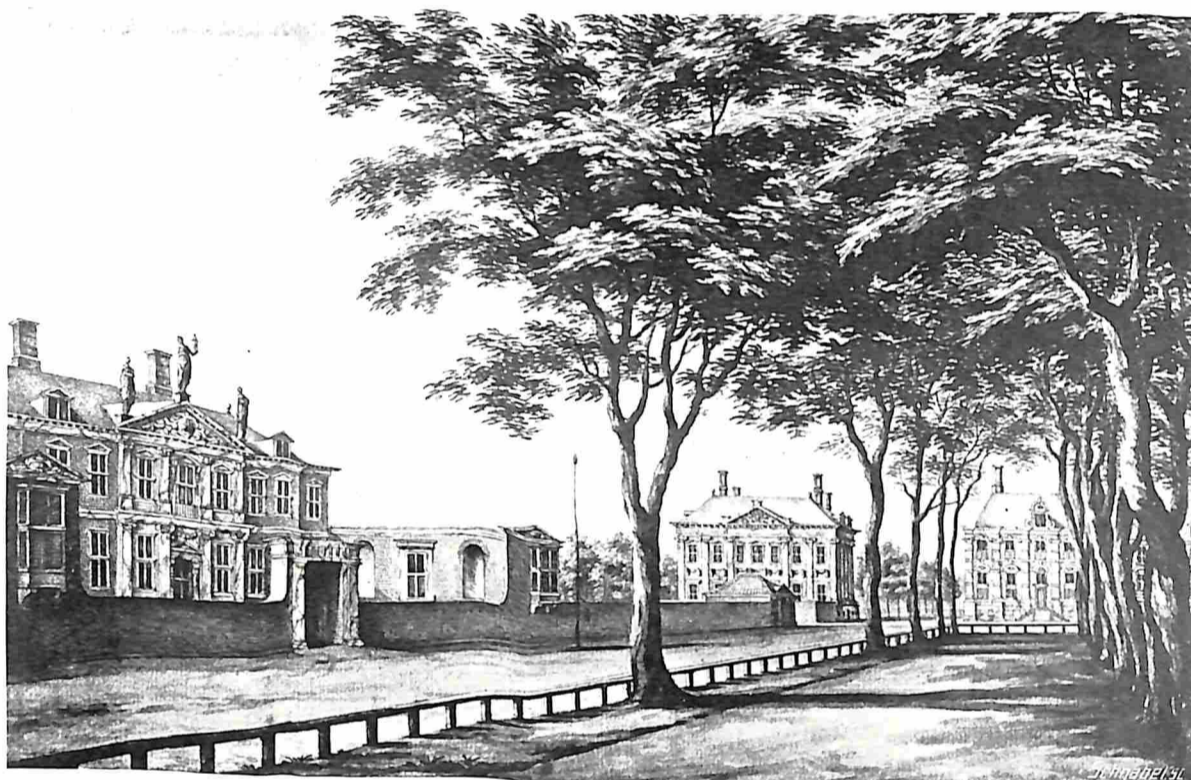
H. E. VAN GELDER.

1) Ik laat opzettelijk de vraag onbesproken in hoeverre de restauratie der grafelijke zalen geheel beantwoordt aan de eischen, welke aan de restauratie van zulk een historisch monument dienen te worden gesteld. 2) M. Nijhoff, 1912.

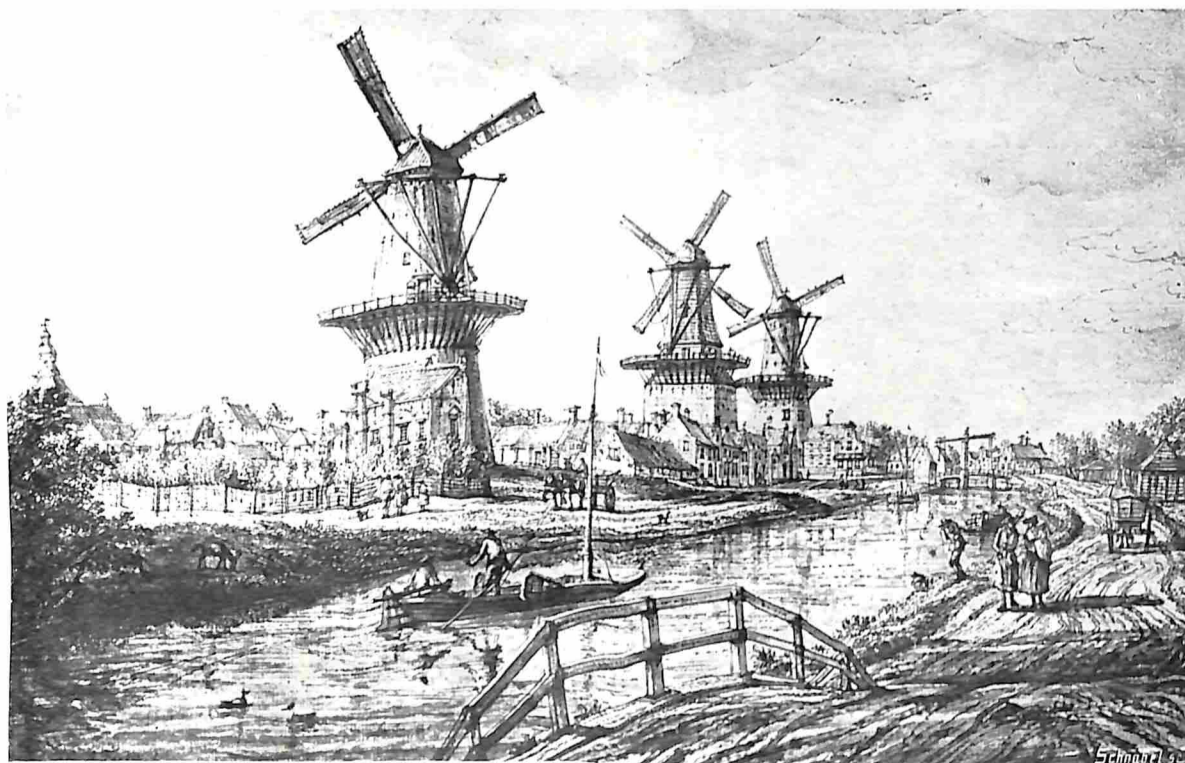
GROOTE MARKT, WAARACHTER DE SINT JACOBSTOREN MET DE OORSPRONKELIJKE SPITS.

EEN TOT ONHERKENBAAR WORDENS TOE VERANDERD MOOI HOLLANDSCH STADSGEZICHT.

HET PLEIN MET (LINKS) HET HUIS VAN CONSTANTIJN HUYGHENS, AFGEBROKEN IN 1876.

DE TUIN IS REEDS IN DE EERSTE HELFT DER 19^E EEUW VERNIELD.

DE WESTERMOLENS BIJ DE LOOSDUINSCH BRUG, THANS ALLE VERDWENEN.

WINTERTOCHT.

HERINNERING.

EEN blanke Februaridag, een dag uit duizenden.... De laatste nacht van de vorige maand had zilver om zich heen gestrooid met milde hand, en zoover mijn oog reikt, is 't nu een wereld, schitterend in virginische blankheid, vol van hartverheffend schoon. — De heldere weken zijn voorbij, vervloden zijn welhaast de dagen, dat de berken goudgeel langs den boschzoom stonden. Want lustig heeft gisteren de noord-ooster ze door elkaar geschud, dat de blären rondom vlogen, en morgen zal de noord-wester, die oude brombeer, hen de laatste restjes uit de lange sluike haren kammen.

Daarom zal ik er vandaag, de eerste dag van de nieuwe maand van dienen te profiteeren, en ben de hei opgegaan, om er de witte pracht met een ontvankelijk gemoed te betrachten. en mij te verlustigen in 't zilveren veld met de gouden berken, de roode heukenkronen en de ernstige pijnen, waarboven de azuren hemel zich welft.

De ijzel kraakt en knarst onder mijn zoen, als ik 't slingerend boschpad afloop, dat naar 't open veld leidt. Hi-hi-hi-hi-i-i roept het luid aan mijn linkerhand, waar de halfvermolmde eiken staan, en meteen schiet gelijk een bliksemflits iets over den weg. Fel-groen, hard-geel en vuur-rood, verschijnt en verdwijnt het als een sprookjeswezen boven 't blinkende dennenbosch: de groene specht, die den regen voorspelt. Hij weet het, ruwrijm brengt omslag van 't weer; 't zij dat er regen, sneeuw of vorst zal komen, de schoonheid van nu duurt slechts ééne dag. Morgen is 't uit met de schitterpracht der berken, met der heide zilverglans. Dan zullen alle kleuren uit het landschap ver-grauwen en verdoezelen, totdat de sneeuw wellicht alles weer rein maakt.

Terwijl ik die vergankelijkheid nog overdenk, en langzaam voortsletter, heeft het pad me aan den heiderand gebracht. Voorwaar, hier is het goed te zijn!

Frisch, als ware het Mei, staan de jeneverbessen in een witten bruidssluier gehuld, de pijnen, anders zoo somber, steken de ruige bepoeierde koppen als verjongd in den blauwen hemel, 't dorrende gele gras fladdert als tastbaar goud aan den greppelkant, en in de laagte, waar 't wat vochtiger is en een paar bunder veen zich vormde, staat gageelstruweel in grootsche pracht te prijken in de pralende zon. Zijn takken en twijgen gloeien en laaien in 't heldere zonnelicht, zoo vurig opvlammend, dat zijn bloesems niet schooner branden op de lentedagen wanneer de korhaan baltst en de kievit boven de landen schommelt. De hulst pronkt met haar korallen tooi op fulpen fond, en de heide, de wijde, groote heide ligt voor me uitgespreid als een zilveren tapijt, met purper en goud gestikt, met groen fluweel omzoomd.. Als een tapijt uit een reuzenhuis ligt zij daar in haar grootsche, stille pracht, een mijl breed, anderhalve mijl lang. Aan

Foto A. Burdet. (Uit de stereo-collectie W. Versluys).

BOOMKLEVER OP DEN VOERBAK.

hem, die haar nooit leerden kennen en waarden, komt zij een-tonig voor, alseen lege, eenzame woestijn, en toch is zij zoo overrijk aan afwisseling, met schoonheid is zij overladen, en de groote eenzaamheid, die zoovelen zoeken, omhult haar gansch en al....

Meent daarom niet, dat zij zonder leven en geluid zoude zijn!

Wanneer ik den rand volg, waar de hooge struiken, door de schapen gespaard, ongebreideld opgegroeid zijn, en de overgebleven zwenkgrashalmen mij tot over de knieën bepoederen, dan bemerk ik plots gerucht aan den sparszoom. Een hemelsblauw pimpeltje zit op 'n takeinde, en turnt zonder ophouden aan de twijgen. Nog meer laten zich zien, en een enkele geeft

uiting aan zijn blijdschap over den fraaien dag, en laat zijn klingelenden belletjesroep vroolijk door den takkenwirwar klinken.

Niemand heeft den pimpelzang beter en karakteristieker onder woorden gebracht dan Elise Melitta Schweizerbarth in haar fijngevoelige gedichtje „Blau-meise“:

„...Wie wenn von kunstgeübter Hand
Gestrichen wird des
Kelches Rand
Und klingt,
So ist Blaumeisleins
kleines Lied;
So hel, so klar, so
nimmermüd',
Sie singt....“

Verder trekt de kleurige troep langs den rand, en bij nader onderzoek blijken er ook koolmeezen tusschen te zitten, bonte verschijningen in hun groene

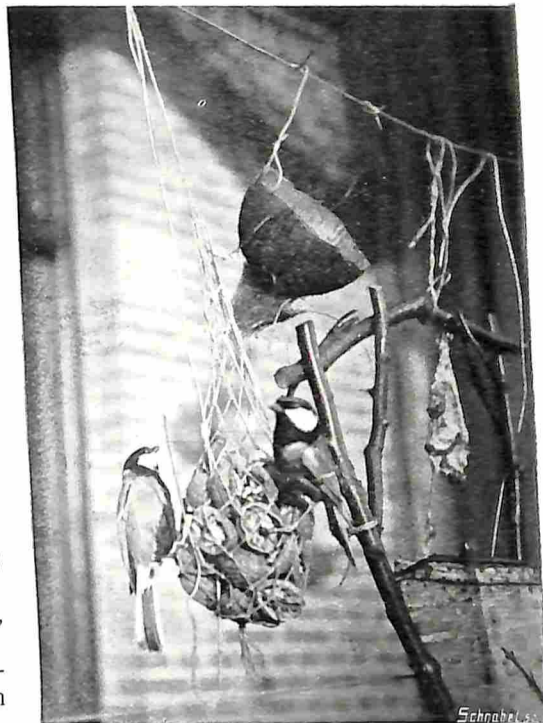

Foto A. Burdet. (Uit de stereo-collectie W. Versluys).

EEN GOEDE VOEDERMETHODE.

(KOOLMEEZEN OP NOTEN).

jasjes, de gele vesten met de zwarte das en de witzwarte brutale koppen, met de glinsterende oogjes, die overal kijken, in ieder gaatje, in elk reetje, in alle barstjes. Niets ontgaat hen, en valt de buit mee, dan roept de vogel zijn tevredenheid uit, dat 't klinkt over de stille hei.

Twee bonte kraaien krijgen me in de gaten: ik steek te veel af tegen al 't wit rondom. Spaar... spaarr roept de eene, en op dien waarschuwend kreet stuiven de tien staalblauwe, roodgekamde korhanen, die van de jonge dennenloten plukten, in ruischende vlucht over het veld. Ik had ze niet eerder bemerkt.

Van berk tot berk klinkt 't zachte lokken der prachtige goudvinken: bloedrood schijnt de borst tusschen de besuikerde takken door. Schrääääk, schrääääk krijscht een markolf, de sperwer van 't Verbrande Bosch staat als een zwart kruisje aan den wolkeloozen hemel en de goudhaantjes miesperen onzichtbaar in het naaldhout.

Nu voert mijn weg een wijle onder de hooge boomen door. Stil is het hier. Slechts af en toe klappert een dorre tak in 'n top, knarst een wind-bewogen twijg of fluistert het roodbladerige struikgewas. 't Is zoo stemmig hier als in een plechtigen dom, op de zilveren beukenzuilen valt 't gedempte zonnelicht, het bruine kleed over den grond is feestelijk met bestrooid en de wintervogels zingen een cantate....

Dan huiveren plots alle takken en suist het in elken boom. Een bries voer over het bosch, een wolk schuift zich voor de vervaagd, en donker trekt de grijs rondom. De kleuren zijn om, waait thans uit 't Westen, uit den regenhoek....

Als ik nu weer de heide betreed, hangt een grauwe sluijer over 't landschap, en een looden sneeuwvlucht versombert de streek. Een holle wind suizelt in de bruine blären en fluistert door de gele smeulen, angstig krast een kraai, die zijn genooten zoekt, en het goudvinken-gefluit is veel weemoediger dan straks.

Langzaam, aarzelend valt de eerste sneeuwvlok; andere volgen, eerst weinige, hier en daar op 't harde loof neerkomend. Doch en dichter stuift het uit de donkere wolken neer, bedekt den bodem, omhult de gageelstruiken, kleedt aan de kale twijgen, en 't is in enkele minuten volop winter geworden.

Rookend keer ik huiswaarts. Geen vogel zingt meer, geen leven is meer op de hei, de dooi heeft aan al 't moois een eind gemaakt. 't Dooit hard, het eikenhakhout weent kille tranen, en 't drupt en riezelt van alle boomen.

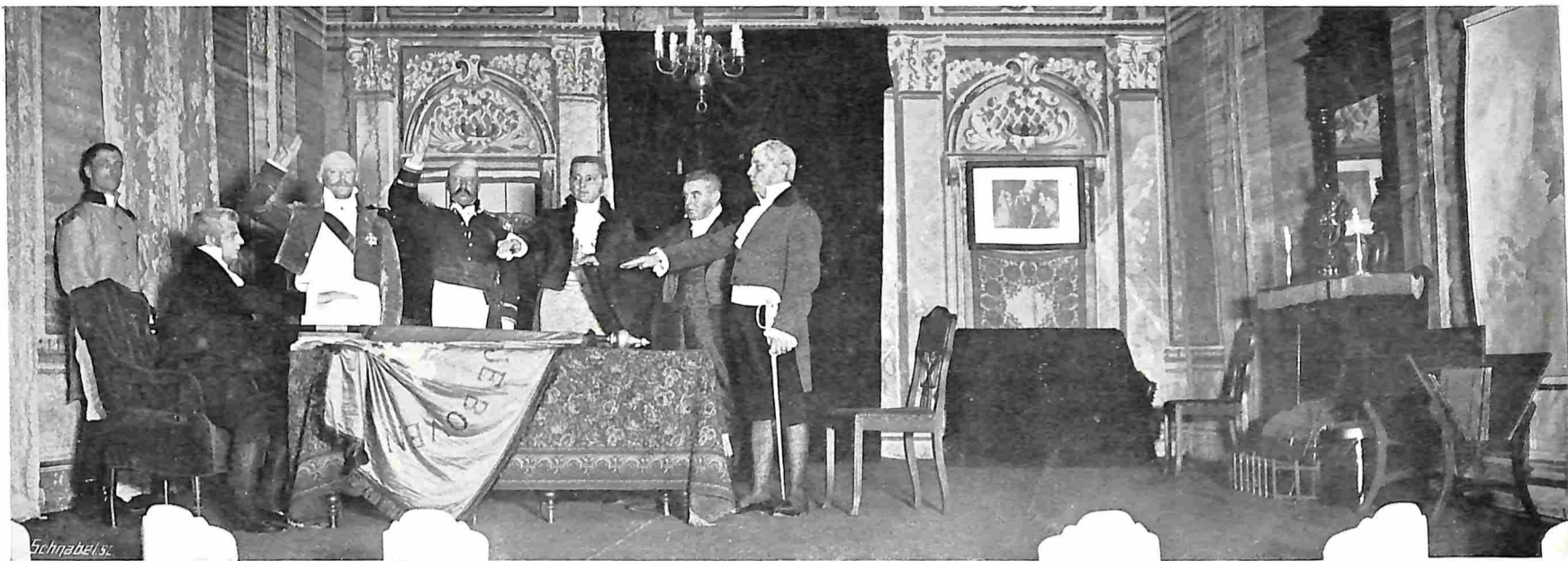
De blanke Februari-dag is voorbij. Maar morgen zal de Oostenwind komen, en hij zal de wegen hard maken, de natte slijksneeuw doen bevrozen, en de heide is daar buiten, tot alles weer rein en frisch

* * *

OPVOERING VAN 'T HISTORISCH SPEL „BESLISSENDE DAGEN" IN DE SOCIËTEIT „ATJEH-CLUB" TE KOETA-RADJA.
EERSTE TOONEEL: VAN HOGENDORP, V. D. DUYN VAN MAASDAM, VAN LIMBURG STIRUM, MR. CHANQUION, PROF. MELCHIOR
KEMPER EN FANNIUS SCHOLTEN ZWEREN, ELKANDER TROUW TE ZULLEN BLIJVEN TOT HET UITERSTE.

Van Hogendorp heeft nauwelijks tijd, op deze hem verheugende verklaring te antwoorden of de andere heeren worden aangediend; daar zien we dan al de bekende mannen van 1813 ten tooneele verschijnen. De baron v. d. Duyn van Maasdam, de hoogleeraar Kemper, de heeren de Chanquion, oud-lid van de vroedschap te Leiden, en Fannius Scholten oud-raad van de jacht. Allen, behalve de hoogleeraar Kemper, zijn ambtelooze burger, of door de revolutie of door de inlijving bij Frankrijk uit hun ambt ontzet. Elias Canneman verdwijnt, na een hartelijk woord van Van Hogendorp, die zijn diensten zeer op prijs stelt, met zijn papieren en thans spreekt Van Hogendorp de heeren aan. Het is een plechtig oogenblik. Ook in de zaal onder de toeschouwers was een spanning. De mooie voorname costumes der heeren en de sobere, doch deftige aankleding van het tooneel droegen er veel toe bij, de aandacht geheel in beslag te nemen. Na Van Hogendorp's toespraak wordt door een vaandrig het oranjevaandel binnengebracht. Allen staan op en zweren, de hand uitgestrekt over het vaandel, elkander trouw te blijven tot het uiterste. Onder het „Zoo waarlijk helpe mij God almachtig" klinkt er van verre een vrouwenstem, die bij orgelbegeleiding zingt:

Mijn schild ende betrouwe
Zijt Gij, o God mijn Heer....

Het tweede tooneel is de huiskamer bij de Familie van Hogendorp. De heer des huizes is nog niet binnengekomen. Mevrouw en de dochters wachten verlangend naar den uitslag der vergadering, waarvan zooveel afhangt. Acht maanden geleden is de oudste zoon Willem als garde d'honneur van Napoleon het huis tegen wil en dank uitgegaan. Er zijn geen berichten van hem, en allen, vooral de Moeder, zijn in droefheid daarover. Wat zal deze vergadering nu weer brengen?

Wilhelmina, de oudste dochter, die eenige dagen geleden den Graaf van Limburg Stirum de oranjecarde op den hoed speelde, spreekt moeder moed in. Vader moet het doen, het is zijn plicht en zij moeten hem in dit werk steunen. Eindelijk komt Van

Hogendorp binnen. Het is laat. Mareike heeft boven 't vlamme kaarsje Mevrouw en de juffers al „goeden nacht" gewenscht en Mevrouw zelve staat op het punt zich ter ruste te begeven, maar als Gijsbert Karel binnen komt en zich moe in de groote stoel bij den haard neerzet, wacht ze nog even om den afloop te hooren. Van Hogendorp die echter te bezorgd voor zijn gade is, zegt, morgen wel alles te zullen vertellen en Mevrouw van Hogendorp gaat heen, vergezeld door de jongste dochter.

Dan volgt het historisch tooneeltje tusschen Vader en dochter. Zoodra zij alleen zijn vraagt Wilhelmina naar alles wat er gebeurd is dien avond. Zullen er Staten-Generaal komen? Wie zullen de leden van het Hoog Bewind zijn en wie zal er van aan het hoofd staan tot de Prins van Oranje komt?

Het Hoog Bewind zal er komen, maar nog heeft Van Hogendorp het niet aanvaard. Hem zal gevraagd worden de leiding te nemen door de officieren der Oranje-garde.

„En Vader, dat doet u toch?"

Van Hogendorp zwijgt.

„Vader, dat moet u doen! O, ik weet het, 't is zwaar, er rust een groote verantwoordelijkheid op u, maar die hebt u immers al aanvaard!"

En Wilhelmina smeekt hem uit naam van het geheele gezin, uit dien van Moeder, van de broers, die niet thuis zijn en van de jongere kinderen, die taak op zich te nemen, ondanks de bezwaren, ondanks het gevaar, er aan verbonden.

Ook de jongere dochter komt weer binnen, en beaamt wat Wilhelmina heeft gezegd; met de handen zijner beide kinderen in de zijne, belooft Van Hogendorp plechtig, zich bereid te verklaren. Al is het laat, nu nog zal hij de proclamatie opstellen, waarin hij deze belofte neerlegt. „Morgen zal het een groote dag zijn, kinderen, als God het wil!"

Van uit de verte klinkt een antwoord door orgeltonen:

„Een vaste burcht is onze God",

en het scherm valt.

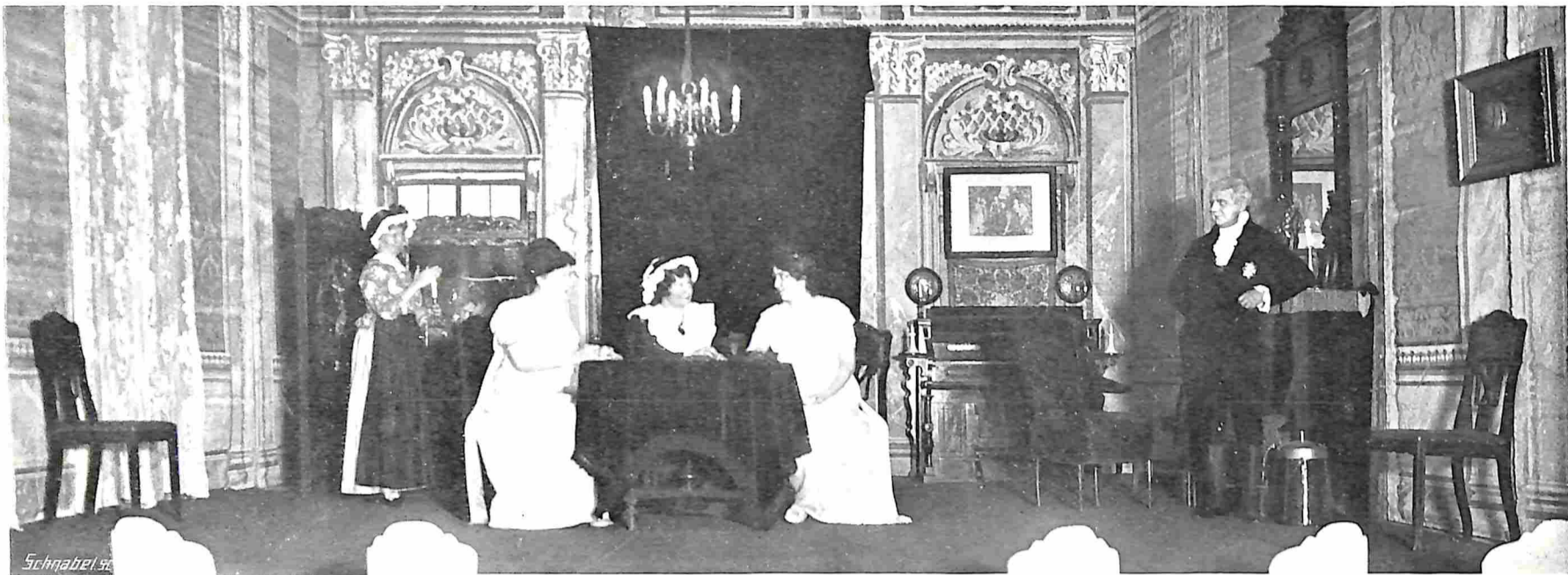
HOE GROOT-ATJEH DE ONAFHANKELIJKHEIDSFEESTEN VIERDE.
GROEP „HOLLANDSCHE" BOEREN EN BOERINNEN.

Het derde tooneel brengt ons weder als het eerste in Van Hogendorp's studeerkamer. Alles is in gereedheid, de officieren der Oranjegarde te ontvangen. Het is acht uur des morgens. Elias Canneman, sinds deze emotionele dagen Van Hogendorp's secretaris, en gisterenavond reeds voor van morgen ontboden, zit druk te schrijven. Van zijn hand toch is de publicatie aan het volk, door Van Hogendorp uitgesproken. Elias Canneman is, in tegenstelling van Van Hogendorp, een vurig Patriot. De bezieling om het vaderland te dienen, de natie weder hare onafhankelijkheid terug te geven, hebben echter den Oranjeman en den Patriot samengebracht.

Zelfs Mareike, die op dat oogenblik de laatste hand aan de kamer legt, weet dit. „Ik kan niet nalaten, meneer, eens even te vragen of het waar is dat de Prins vandaag komt" en als Canneman haar antwoordt, dat zij wel heel dicht bij is, de komst van den Prins, maar nog niet zoo dicht als Mareike meent, vergeet ze in haar vreugde wie Canneman is. „Dan loop ik de straat op met een oranjecarde op m'n muts, al stingen er nog zooveel patriotten....!"

O jé, daar heeft ze zich versproken!

OPVOERING VAN 'HISTORISCH SPEL „BESLISSENDE DAGEN" IN DE SOCIÉTÉIT „ATJEH-CLUB" TE KOETA-RADJA.
TWEDE TOONEEL: IN DEN HUISELIJKEN KRING DER FAMILIE VAN HOGENDORP.

Canneman stelt haar gerust: het is zoo erg niet. „Och neen", zegt Mareike, „ik zeg maar altijd, daar benne Patriotten en Patriotten".

„Juist", antwoordt Elias Canneman, „daar zijn, Mareike, patriotten, die hetzelfde willen voor ons land als de oranjegezinden: geluk, vrijheid en eensgezindheid".

„Ik dacht 't wel," zegt Mareike, „jij zal ook nog eens met ons roepen „Oranje Boven!"

Na dit kleine „entre nous" begint het tooneel al levendiger te worden. De graaf van Limburg Stirum, geheel in opwindning over den grooten stap, die vandaag gedaan wordt, treedt binnen. Aan den bedaar-den maar thans nu toch niet minder enthousiasten Canneman zegt hij, dat er geen oogenblik verloren mag gaan. De toestand in het land is hachelijk.

„Amsterdam weifelt, houdt zich onzijdig, eveneens Alkmaar en Haarlem; Naarden, Loenen, Gorcum, Utrecht zijn allen nog door Franschen bezet en in Rotterdam, dat gisteren trouw verpandde, staat men de vlag van den toren te halen.... als van Hogendorp thans niet doortast...."

„Wees gerust", zegt Canneman, „hier ligt reeds de publicatie aan het volk!"

„Goddank! Van Hogendorp....!"

Deze zelf breekt van Limburg Stirum's woorden af en zegt: „Is bereid het Hoog Bewind op zich te nemen als Van Limburg Stirum en zijne officieren hem daartoe oproepen!"

Nu treden alle officieren der Oranjegarde binnen. De Gen. de Jonge, Sweerts de Landas, Otto van Limburg Stirum, (zoon van Leopold van Limburg Stirum), Berkenborch Blok, Van Oldenbarneveldt gen. Witte Tullingh, welke laatste naar voren treedt en van Hogendorp uit naam der Oranje-garde verzoekt, het Hoog Bewind op zich te nemen. Ook dames en kinderen zijn binnengekomen. Mevrouw van Hogendorp en dochters, Mevrouw van Limburg Stirum en anderen, ook jonge meisjes, luisteren aandachtig naar alles wat er voorvalt. Van Hogendorp leest zijn proclamatie voor. Als hij eindigt met: „bezwerende alle brave Nederlanders om zich te vereenigen tot ondersteuning van dit ons cordaat besluit. God helpt diegenen, die zich zelfden ineen slaan. Wij willen de „eenheid" voor ons volk".

Integendeel, zegt Van Hogendorp: „Patriot of Prinsgezind, dat is nu alles hetzelfde. Die namen zijn uitgewischt. Dit is het oogenblik, Canneman, dat Patriot en Prinsgezinde de handen ineen slaan. Wij willen de „eenheid" voor ons volk".

Daar buiten komt militaire muziek nader. Dames en kinderen kijken nieuwsgierig door de vensters. Een raam wordt geopend. Witte Tullingh geeft een teeken en roept „Opent de Ban!" Trom-geroffel dreunt op uit de plotseling ontstane stilte, dan, als het verstomd is, gaat van Hogendorp naar het open venster en leest met luider stemme de publicatie aan het Nederlandsche volk.

„Het oogenblik is gekomen dat wij ons nationaal bestaan hernemen...."

Alles luistert onder ademlooze stilte.

„Nederlanders, wij roepen u op om u eendragtig om den standaard te scharen. Wij roepen u op...."

Bij den laatsten zin: „de God van Nederland strijdt voor ons. Hij helpt degenen die zich zelfden helpen", heeft Witte Tullingh een teeken gegeven en plechtig valt daarbuiten onder het geestdriftig „hoera" van het volk het „Wilhelmus" in.

Nu zakt langzaam het scherm, buiten hoort men de troep afmarcheeren onder de vroolijke tonen van „Al is ons Prinsje nog zoo klein".

PENDEK, DE CHINEESCHE KLEERMAKER, DIE ZOO KRANIG DE COSTUMES MAAKTE.

Na de opvoering van „Beslissende dagen" werd de feestzaal luisterrijk met wimpels en vlaggen versierd, het terrein van een ander meer spontaan comediespel. De komst van Frederik Willem van Oranje werd per bulletin aangekondigd en eenigen tijd daarop, waarin werkelijk een spanning in de zaal heerschte alsof er een vorstelijk persoon moest binnentreden, klonk er buiten een signaal; een rijtuig rolde aan, hield stil en dadelijk daarop verscheen Willem van Oranje met het reeds bovengenoemd gevolg. Hij werd door de heeren van Limburg Stirum en Gen. de Jonge binnengeleid en in een apart daarvoor gereserveerd hoekje ontvangen door de dames Van Limburg Stirum en Van Hogendorp. Een algemeene hartelijke begroeting volgde, waarop de eedgenooten en hunne dames, de garde-officieren, burgers en burgeressen, boeren en boerinnen, allen die daartoe den wensch te kennen gaven, aan den Prins werden voorgesteld. Ook de koloniën waren vertegenwoordigd door den „donderenden Maarschalk" Daendels en zijn echtgenoot, gevolgd door twee Javanen in oud-Indische kleederdracht en den gezaghebber van Decima met echtgenoot, de heer Hendrik Daef.

Een polonaise, een boerendans uitgevoerd door acht boerenparen, een redevoering van den Engelschen gezant, die het eerst ons land als onafhankelijke natie begroette, brachten wat afwisseling in het ceremonieel. Toen had de ontmoeting tusschen den Prins en Van Hogendorp plaats, een belangrijk oogenblik en las de adjudant van den Prins Z. Hoogheids Proclamatie aan het Nederlandsche volk voor. Aan het slot van het feest verscheen als apotheose de Nederlandsche Maagd (mevrouw Bon-Zieck, de bekende zangeres), en haar lied was een waardig

einde van onzen historischen avond.

Wellicht vindt de Hollandsche lezer dit alles zoo bijzonder niet;

maar hij, die in Indië geweest is, weet welke hinderpalen er alzoo in een kleine plaats als Koeta Radja, zulk een feest in den weg staan. Vóór de geheele zaak zijn beslag had gekregen en het historisch plan een volwassen spruit was, gingen er kreten op als: „Maar waar halen we de costumes vandaan?!... de steeken, de pluimen, de kousen voor de heeren? de epauletten?" Hoe kwam men aan een geschikt tooneeldecor? Hoe Mareike aan haar turven en doof kooltje — haar doofpot, tang en pook? Aen, dat zijn alle zaken, die men in Europa te kust en te keur kan krijgen. „Men gaat heen en neemt" is het, zooals in een ouderwetsch kookboek staat; maar hier in

MEVR. M. KOOIJ-VAN ZEGGELEN ALS DIENSTBODE BIJ DE FAMILIE VAN HOGENDORP IN „BESLISSENDE DAGEN".

DE OPVOERING VAN HET HISTORISCHE SPEL, „BESLISSENDE DAGEN" IN DE SOCIËTEIT „ATJEH-CLUB" TE KOETA RADJA.

DERDE TOONEEL: VAN HOGENDORP LEEST ZIJN PROCLAMATIE VOOR.

Indië, op een plaatsje waar twee heeren Chineezers en twee Klingaleezen de eenige kleermakers zijn en behalve in twee Europeesche winkels, men zijn gading moet zoeken in de kleine Chineesche „toko's", daar gaat het alles zoo gemakkelijk niet. Daar moet men zoeken en tobben en peuteren en nadenken eer men de eenvoudigste zaken heeft en men moet zich wel

er gekomen, Vindingrijke geesten hebben de mooiste steken gemaakt, die men denken kon, echte 1813 chacots, epauletten en Mareike heeft haar doofpot en turven gehad. In één woord wij zijn hier geheel met onzen geest in den jare 1813 geweest en zooals een toeschouwer ons zeide: „Alles ademde voorname deftigheid". Of dat niet echt Hollandsch was? M. C. K.—v. Z.

Foto Perstur. Vaz Dias.

GEZICHT OP DURAZZO, DE TOEKOMSTIGE RESIDENTIE VAN DEN PRINS VAN WIED, ALS DEZE TENMINSTE OOIT VORST VAN ALBANIË WORDT.

eens tevreden stellen met iets anders dan men wensch. Zoo was het o.a. het geval met het empire ameublement in Van Hogendorp's huis. Quand on n'a pas ce qu'on aime, il faut aimer ce qu'on a! — Maar toch is juist dit zoeken en opsporen, dit van niets iets maken een prikkel, om het zoo goed mogelijk te doen en soms een plezier op zich zelf. Ten slotte zijn alle costumes

het water komen. Sluit men nu op de een of andere wijze het oppervlak af van de lucht, bijv. door een vloeistof, lichter dan water en zich hiermede niet vermengend, zooals petroleum, dan is het doel bereikt: de larven en poppen komen boven om adem te halen, doch kunnen de lucht niet bereiken, doordat het laagje petroleum hun zulks belet; zij moeten dus stikken. Dit middel is echter

EEN KWELGEEST.

(Vervolg.)

IN Breslau was de verdelging van het muggenbroedsel aan de brandweeriëden toevertrouwd, die ieder een bepaalde wijk voor hun rekening kregen. Spoedig wisten zij nauwkeurig, in welke grachten en vijvers de meeste larven voorkwamen. Het poeder is volkomen onschadelijk voor visschen, kikvorschen en andere waterdieren, helaas echter ook voor de poppen der muggen, doch de larven doodt het onfeilbaar in een half uur tijd.

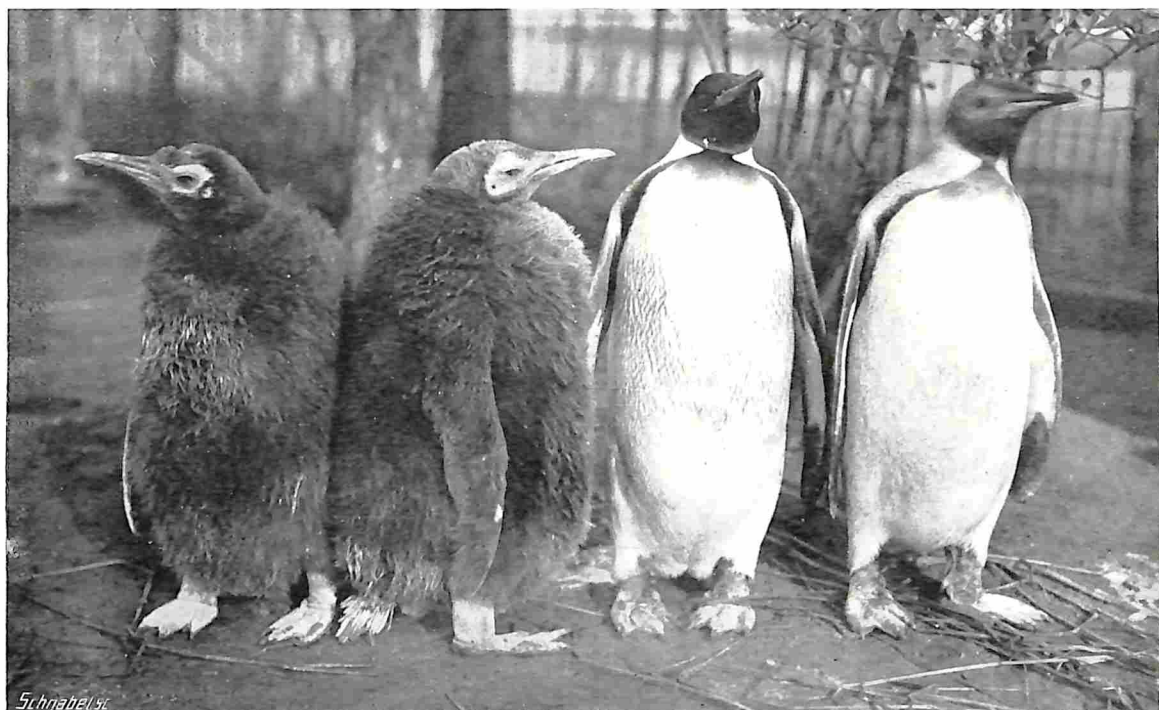
Ook muggen hebben zuurstof noodig om te leven. De larven en poppen van dit insect zijn niet, zooals visschen, voorzien van werktuigen om zuurstof, welke in het water opgelost voorkomt, tot zich te nemen, zij kunnen die zuurstof alleen direct uit de lucht opnemen en moeten daarom telkens aan de oppervlakte van het water komen. Sluit men nu op de een of andere wijze het oppervlak af van de lucht, bijv. door een vloeistof, lichter dan water en zich hiermede niet vermengend, zooals petroleum, dan is het doel bereikt: de larven en poppen komen boven om adem te halen, doch kunnen de lucht niet bereiken, doordat het laagje petroleum hun zulks belet; zij moeten dus stikken. Dit middel is echter

alleen geschikt voor niet te groote hoeveelheden water, waarin alle dierlijk leven ongewenscht is, doch het mag niet worden toegepast in vischvijvers, of slooten, waaruit het vee moet drinken: hier zou het middel erger zijn dan de kwaal. Men bevolke deze met karpers, stekelbaarsjes en eenden, die ijverige verdelgers van het ongedierte zijn, en late het bekende Eendekroos (Lemna) er welig in tieren, daar dit met de dicht tegen en over elkaar liggende blaadjes de oppervlakte van het water volkomen bedekt, waardoor het muggenbroed met de adembuizen de lucht niet kan bereiken en uit gebrek aan zuurstof te gronde gaat.

Waar geen stilstaand water is, daar zijn ook geen steekmuggen. Kon men dus alle stilstaande wateren droogleggen of dempen, dan zou men voor altijd van de muggenplaag verlost zijn. Dit is echter onmogelijk en zeer zeker niet wenschelijk, omdat daardoor het geheele klimaat een zeer nadeelige verandering zou ondergaan. Men bereikt hetzelfde doel, wanneer men stilstaande wateren door turbines of schepraderen kunstmatig in beweging houdt.

L. F. HOOGSTEDEN.

(Wordt vervolgd.)

Schnabel's.

Foto C. Vreedenburgh Jr.

DE KONINGSPINGUINS UIT ZUID-GEORGIA IN DE ROTTERDAMSCHER DIERGAARDE.